

C r i t i c s P o i n t

Ἀποτρόπαιο γλωσσικὸ ἔγκλημα
στὸν ὑποτιτλισμὸ τῆς Ἀρμίντα τοῦ Ροσσίνι
[Τηλοψία Βουλῆς, Κυριακή, 2 Ἰουλίου 2017].

21/2017.

τοῦ ΓΙΩΡΓΟΥ ΛΕΩΤΣΑΚΟΥ.

ΓΙΑ ΝΑ ΛΕΜΕ ΚΑΙ ΤΟΥ ΘΕΟΣΤΡΑΒΟΥ τὰ δίκηρα : Μέσα ἀπὸ τὶς μύριες μάστιγες τὶς ἐκπορευόμενες ἰδίως τὴν τελευταία δεκαετία (καὶ βάλε, βάλε, βάλε...) ἀπὸ τὸ καστέλι τῶν βρυκολάκων (τέως Παλαιὰ Ἀνάκτορα), γνωστὸ καὶ ὡς Κοινοβούλιο, πὺ δεσπόζει τῆς Πλατείας Συντάγματος, ὑπάρχουν καὶ μερικὰ θεσμοθετημένα καλὰ πού, μέχρι στιγμῆς τοῦλάχιστον, καμμία κωλοκυβέρνηση δὲν τόλμησε νὰ θίξει: ἡ ἀνεκτίμητη Βιβλιοθήκη τῆς Βουλῆς, ἡ ἀξιολογότατη ἐκδοτικὴ καὶ ἐκθεσιακὴ δραστηριότητα τοῦ Ἰδρύματος τῆς Βουλῆς τῶν Ἑλλήνων καὶ τελευταῖο ἀλλ' ὄχι ἔσχατο ὁ τηλοπτικὸς σταθμὸς τῆς Βουλῆς πὺ ἡ ποιότητα πολλῶν ἐκπομπῶν του εἶναι ἀντιστρόφως ἀνάλογη τῆς μᾶλλον περιορισμένης ἀκροαματικότητός του. Προφανῶς διότι, ὀρθότατα, δὲν ἀπευθύνεται στοὺς διαπαιδαγωγηθέντες στὰ «κέντρα πολιτισμοῦ» (διάβαζε ξενυχτάδικα τῆς παραλιακῆς) τοῦ ἀλήστου μνήμης «πολιτικάντη» Εὐάγγελου Γιαννόπουλου.

Χρόνια τώρα, εἶμαι φανατικὸς (τὴν παρακολουθῶ, ὅποτε ἄλλες ἀσχολίες μου τὸ ἐπιτρέπουν), τῆς ἐκπομπῆς ἡ Ὅπερα τῆς Κυριακῆς, πὺ πολὺ πρὶν ἀρχίσουμε νὰ παρακολουθοῦμε τὶς «ζωντανές» ἀναμεταδόσεις ἀπὸ τὴ Μετροπόλιταν Ὅπερα τῆς Νέας Ὑόρκης, μᾶς εἶχε ἐξοικειώσει μὲ βίντεο σημαντικοτάτων διδασκαλιῶν ὀπερῶν στὰ μεγαλύτερα λυρικά θέατρα τῆς ὑδρογείου. Ὑπεύθυνος τῆς ἐκπομπῆς, ὁ ἀγαπητὸς φίλος, μουσικολόγος καὶ συνθέτης, δρ. Κωνσταντῖνος Κακαβελάκης, τὸν ὁποῖο

ἔστω καθυστερημένα, συγχαίρω ὀλόψυχα γιὰ προσφορὰν ἀνεκτίμητα παι-
δευτική.

Ἡ τελευταία ἐκπομπή, Κυριακή, 2 Ἰουλίου, ἄρχισε ὥρα 22.30' καὶ ὄχι 22.00' ὡς συνήθως, διότι μᾶς καθυστέρησαν μὲ παπαρδέλλες, ὁ ἓνας περὶ Ἔντουαρντ Μόργκαν Φόρστερ [Edward Morgan Forster, 1879-1970], διαβάζοντας μὲ ταχύτητα...Καλάσνικωφ, ἀποσπάσματα τοῦ βιβλίου του *A Passage to India* [ἔξελλ. Ἐνα Ταξειῖδι στὴν Ἰνδία] καὶ ὁ ἄλλος κάποια δικά του, ἂν καλοκατάλαβα, ποιήματα, δύο, ἀπ' ὅσο κατάλαβα, μᾶλλον γνωστοί (πάντως ὄχι σέ μένα...) λογοτέχνες. Περιμέ-
ναμε νὰ ἀποζημιωθοῦμε πλουσιοπάροχα ἀπὸ τὴν ἐλάχιστα παιζόμενη δρα-
ματικὴν ὄπερα του ΤΖΟΑΚΚΙΝΟ ΡΟΣΣΙΝΙ [Giacchino Rossini, 1792-1868] Ἀρμίντα [Armida], 3 πράξεις, κείμεν. Giovanni Schmidt, κατὰ τὸ δημοφιλέστατο ἐπικὸ ποίημα *La Gerusalemme liberata* { Ἡ ἀπελευ-
θερωθεῖσα Ἱερουσαλήμ, α'. ἔκδ. 1581] τοῦ φημισμένου ἰταλοῦ ποιητοῦ Τορκουάτο Τάσσο [Torquato Tasso, 1544-1595], ποὺ χαρακτηρίζεται ἀπὸ τοὺς πιὸ πολυδιαβασμένους στὴν Εὐρώπη ποιητὲς ὡς τὶς ἀρχὲς τοῦ 20οῦ αἰ. Θέμα τοῦ ποιήματος μιὰ μυθοποιημένη ἀφήγηση τῆς Πρώτης Σταυροφορίας (1095-1099). Παγκόσμια «πρώτη» τῆ ὄπερας: Νεάπο-
λη, θέατρο Σάν Κάρλο, 11 Νοεμβρίου 1817, 21 μόλις μῆνες μετὰ τὴν «πρώτη» τοῦ ἀθάνατου Κουρέα τῆς Σεβίλλης, Ρώμη, θέατρο *Argen-
tina*, 20 1816. Στὸ μεταξύ ὁ συνθέτης εἶχε προλάβει νὰ γράψει καὶ νὰ ἀνεβάσει ἄλλες 4 ὄπερες, δύο κωμικὲς καὶ δύο δραματικὲς: 1. Ἡ Ἐφημερίδα ἢ Γάμος διὰ διαγωνισμοῦ [La gazetta ossia Il matrimonio per concorso, Νεάπολη, 26.9.1816]. 2. Ὁθέλλος [Otello, Νεάπολη, 4.12.1816]. 3. Ἡ Σταχτοπούτα [La Cenerentola, Ρώμη, 25.1.1817]. καὶ 4. Ἡ κλέφτρα κίσσα [La gazza ladra, Μιλάνο, Σκάλα, 31.5.1817].

Στὴν ἱστορία τῆς ὄπερας, ἡ Ἀρμίντα, ἦταν ἐξ' ἀρχῆς μιὰ ἀπὸ τὶς πιὸ...«πολυμελοποιημένες» (ἂς μᾶς ἐπιτραπεῖ ὁ νεολογισμὸς) ἠρωϊδες. Τὸ 4τομο *The New Grove Dictionary of Opera*, edited by Stanley Sadie (Λονδίνο, 1992) ἀναφέρει τοὺς ἐξῆς συνθέτες ποὺ τὴν μελοποίησαν (οἱ γνωστότεροι ἐπισημαίνονται μὲ στοιχεῖα **bold**): Marco Scacchi (1638), Benedetto Ferrari (1639). Marco Marazzoli (1641), Ζάν-Μπατίστ Λυλλύ (Jean-Baptiste **Lully** σὲ κείμενο τοῦ φημισμένου Quinault, (1686), Χαϊντελ (**Handel** (1711, μὲ τὸν τίτλο *Rinaldo*), **Graun**

(1751), Traetta (1761), **Anfossi** (1770), **Salieri** (1771), Astarita, και Giuseppe **Gazzaniga** (όλα 1773), **Gluck** (1777, πού τόσο θαύμαζεν ὁ Μπερλιόζ), Vincenzo Righini (1782), Antonio Tozzi (μὲ τὸν τίτλο *Rinaldo*, ὅπως τοῦ Χαϊντελ) και ἀκόμη: Bertoni (1781), **Cherubini** (1782), **Haydn** (1784), Mortellari (1785) **Zingarelli** (1786) και, πολὺ μετὰ ὁ Ντβόρζακ (**Dvořák**, 1904) Σύνολον 20, ἐξ' ὧν γνωστότεροι, τοῦλάχιστον σὲ ἐπαΐοντες, 11 !!!

Τὸ ἐνδιαφέρον τῆς βραδιᾶς δὲν ἐπικεντρωνόταν μόνον στὴν σχεδὸν ἄγνωστη ροσσίνεια παρτιτούρα, ἀλλὰ και στὴ διδασκαλία τοῦ μεγάλου σκηνοθέτη Λούκα Ρονκόνι [Luca Ronconi (γ. Σούζα, Πεδεμόντιο, 8.3. 1933 - θ. Μιλάνο, 21.2.2015). Ὑποθέτουμε εὐλόγα ὅτι δούλεψαν ἀκολουθώντας ὁδηγίες του οἱ Margherita Palli, μὲ λιτότατα συρόμενα σκηνικά, διάσπαρτα (β' και γ' πράξη) μὲ ὀπτικές νύξεις παραμυθόκοσμων, και Giovanna Buzzi, κοστούμια: Σταυροφόροι φέροντες περικεφαλαῖες μὲ πολώρια κατακόκκινα λοφία, ἀσημένιους θώρακες ὄχι 11ου ἀλλὰ 15ου αἰ. και, ἂν καλοθυμοῦμαι (τὸ τονίζω αὐτὸ, θὰ δεῖτε γιατί), περικνημίδες ρωμαϊκές. Ὅλοι εἶχαν ζωγραφισμένα στριφογυριστὰ μουστάκια και γενάκια μπᾶμ τρελελέ. Μαζί μὲ τὸν Ρινάλδο (κρανίον ξυρισμένο ἀ λὰ Γιούλ Μπρύννερ) θύμιζαν ὁμοιώματα κουκλοθεάτρου. Φυσιολογικὴν ἐμφάνιση εἶχαν οἱ «κακοὶ» (Ἀρμίντα, και Ἰδραώτης-Ἀσταρώθ—ὁ τελευταῖος μελαμβραφής). Ὅλοι και ὅλα σὲ μιὰ καλόγουστη γεωμετρία λιτότατα κινούμενη, πού σὲ παρέδιδε, ἔχοντας κερδίσει ὀπτικά τὸ παι-χνίδι, στὸ μῦθο και στὴ μουσική. Τέλος τὴν χορογραφία (β' πράξη, γιὰ μένα ἀδιάφορη ὅπως κάθε χορογραφία), ὑπέγραψεν ὁ Michele Abbondanza, ἐνῶ τοὺς προσφυστάτους φωτισμοὺς ὁ A. J. Weissbard. Σύντομα σχόλια γιὰ τὴ μουσική και τοὺς θαυμάσιους ἀρμηνευτές.

Στὴν ἀναμφίλεκτα ἐνδιαφέρουσα παρτιτούρα, θὰ ἦταν ἀδύνατον νὰ ἰχνηλατήσῃ τὸ Ροσσίνι τοῦ *Κουρέα*. Παρὰ τίς ἄριες μὲ τοὺς τρομακτικούς βοκαλισμούς (ιδίως ἐκεῖνες τῆς Ἀρμιντα), φορτισμένους ὅμως μὲ δραματικότητα, θὰ μιλούσαμε γιὰ ἓνα Ροσσίνι πολὺ περισσότερο «ὄρχηστρικό», ἂν ὄχι συμφωνικό, προχωρημένο γιὰ τὴν ἐποχὴ του και δὴ γιὰ τὴν Ἰταλία. Τὴν εὐεργετικὴν τους εἶχαν τὰ πίκκολι (δύο παρακαλῶ, ἀνθ' ἑνός), τὰ κόρνα, εἴτε ὡς σόλα εἴτε ὡς σύνολο, τὸ σόλο βιολί, και συνοδεῖες ὅπου ἢ ἄρπα ἔκαμε ὑπερωρίες. Γιὰ τοὺς σολίστ, ὡς φωνητικὴ ἀλκή, λάμψη, καθαρὸτητα ἀρθρώσεως, και συνδυασμὸ ἄκρας δεξιοτεχνίας μὲ

ἄκρα σκηνικότητα, ὅλους καθοδηγημένους ἀπὸ τὴν πάνσοφη μπαγκέττα τοῦ ἀρχιμουσικοῦ **Carlo Rizzi**, ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ὀρχήστρα καὶ τῆς χορωδίας τοῦ *Teatro Comunale* τῆς Μπολόνια Γιὰ τοὺς μονωδούς, ὅσο μπορέσαμε νὰ τοὺς ἀκούσουμε, δὲν ἔχουμε παρὰ ἐπαίνους: **Carmen Romeu** (σοπράνο· σαγηνευτική καὶ ὡς γυναίκα, μελαχροινὴ Ἀρμίντα), **Antonino Siragusa** (Ρινάλδος· τενόρος), **Carlo Lepore** (στὸ «διπλὸ» ρόλο Ἰδραώτῃ- Ἀσταρώθ), **Dmitry Korchak** (Ρῶσος τενόρος, ὡς Τζερνάντο, στὴν α' πράξι καὶ ὡς Κάρλο στὴν γ') **Randall Bills** (τενοροβαρύτονος ἐπίσης σὲ διπλὸ ρόλο, ὡς βασιλιάς Γκοφφρέντο, στὴν α'. καὶ ὡς ἱππότης Οὐμπάλντο στὴν γ'. πού μαζί μὲ τὸν Κάρλο σπεύδει νὰ σώσει το Ρινάλδο ἀπὸ τὴν Ἀρμίντα) καὶ ὁ δικὸς μας τενόρος **Βασίλης Καβάγιας** ὡς **Eustazio**.

Ἀπὸ τὰ πρῶτα φράσεις τῶν ὑπερτίτλων, μετὰ τὴν εἰσαγωγή, καταλάβαμε ὅτι κάτι δὲν πήγαινε καλὰ μὲ τὴ γλῶσσα. Δὲν ἦταν ἑλληνικά, ἀλλ' ἀκαταλήπτως ἠλίθια λογιωτατίστικα, μεταξὺ Ὀμήρου... Μιστριώτῃ καὶ...Καζαντζάκη. Ἀφήσαμε νὰ περάσουν κάνα-δυὸ κοτσάνες, ἀλλ' ὅταν εἶδαμε ὅτι τὸ κακὸ πύκνωνε μὲ γεωμετρικὴ ταχύτητα, ἀρχίσαμε νὰ σημειώνουμε, γιατί τέτοιο πρᾶγμα εἰλικρινὰ δὲ θυμοῦμαι ὅσες δεκαετίες παρακολουθῶ κινηματογράφο καὶ τηλεψία. Ὁ αὐτουργός, κάποιος ἄγνωστός μας **Ἀντώνιος Βανδουλάκης** ἔκλεψε τὴν παράσταση ἀπὸ Ροσσίνι, ἀπὸ Ρονκόνι, καὶ ἀπὸ ὅλη τὴν ἐκλεκτὴ διανομὴ. Παραθέτουμε λοιπὸν τὰ κατορθώματά του, ὅσα καὶ ὅπως προλάβουμε νὰ σημειώσουμε διότι παρήλαυναν σὲ ξέφρενους ρυθμούς καὶ ἦταν ἀδύνατον νὰ σημειώνουμε καὶ νὰ παρακολουθοῦμε ταυτόχρονα. Ζητώντας συγγνώμη γιὰ τυχόν λάθη (δὲ μπορούσαμε φυσικά νὰ ἐπανελέγξουμε... ξαναβλέποντας τὸ βίντεο) ἀφήνουμε δὲ τὸν ἀναγνώστη νὰ καθορίσει. τὴν ποινὴ τοῦ αὐτουργοῦ. Ἐμεῖς πάντως στρέφουμε τὸν ἀντίχειρα πρὸς τὰ κάτω: **Καταλάβατε!** Προλάβουμε νὰ σημειώσουμε 46 κοτσάνες: **χαρεῖτε τις!**

* * *

I. Π ρ ᾶ ξ η

1. ἡδύτερπνα
2. κύδιστος

3. κορυθαίολος
4. έρεβοτάρταρα
5. εγκαταβαρθρώνω
6. γλυκοσάλιστος
7. καθημαγμένο άστέρι
8. έρωμενέστερος
9. εγκαλλώπισμα (ό γόος)
10. άφευκτα τετρωμένη ψυχή
11. άπαραμύθητη (ένν. άπαρηγόρητη) όδύνη.
12. άπειράνδρων δεσποινών κατακτητής.
(έννοεί ότι είναι άπειρες από άνδρα-ες ή...ότι έχουν πάει μέ..
άπειρους άνδρες ;;; !!!)
13. απολείπεται κάθε έλπιδοφόρον ψήγμα.
14. εκατηβόλος καστροπολέμαρχος.
15. μπερτόδουλος
- 16, τούτο τó σκύβαλο (ποιός:)
- 17, άψιμμυθίωτη όδύνη,
18. χλεμπαγίτης Ιταλός.

II. Π ρ ά ξ η

19. πολυδέγμων Άδης
20. στόν άάαπο κόσμο τής άέναης όδύνης
21. έρεβοπερίχυτος άβυσσος
22. όρμέμφυτα ως επίρρημα (άντι του «αυθόρμητα»:)
23. άράβολα άγρίμια
24. κραταιός κυβερνήτης του έγκόσμιου άστροπόταμου (!!!)
25. τó έδαφοχτύπι του σκήπτρου της
26. κακορίμαλος (όχι...κοκορόμυαλος!)
27. ιμερόεσσα
28. ύψιπετουν βαθειά στο ψυχοστέρι (τά γράδα τής άντρειωσύνης
μας)...
29. ήδύτερπνη στιγμή.

III. Π ρ ά ξ η

30. άρνεύει κάθε λουλούδι ή πολύφλοισβος αύρα.
31. όροσαγερίζει.
32. ήδύφωτα δεσμá του έρωτα.
33. προσιδιάζουσα (ένν. ή κατάλληλη;) στιγμή.

34. βούρκος εὐφλογῆς σκληράδας.
35. δράκα ἀπὸ εὐειδέστατες νύμφες.
36. μόρσιμον ἡμαρ (ἐνν. ἡ [μοιραία] μέρα τοῦ θανάτου).
37. ριγεθάνες Ἐριννύες.
38. νηπενθῆς ἀναστεναγμὸς τοῦ Ἔρωτα.
39. ὀδυνεπώδυνος θρηῆνος.
40. καταβαυκαλίστρια Ἀρμίδα.
41. εὐκλεέστερος τῶν ἡρώων.
42. εὐοπλότατοι
43. φρενοκλέπτῃς Ἔρωτος.
44. ροζογάλι (;;;)
45. ἐπιχωριάζουσι ὀδύνη δόξα καὶ ἔρωτος.
46. ὁ Σείριος πυρομανᾶ στὸν οὐρανόν.

Καὶ πρὸ τῆς καταληκτικῆς γραμμῆς τρεῖς...κώδωνες κινδύνου!

Λέξεις: 1.282.
